

zelve de wacht niet konden houden, waakte aan onze sponde, waakte voor het leven van ons lichaam en het leven onzer ziel, die trouwe Herder Israëls, wiens oog nooit sluiert.

Wat er in den slaap met ons geschied is, wie zal het zeggen? Wel droomen we soms en komt ons bij het ontwaken een heugenis van allerlei beelden te binnen. Maar of dat droomen slechts een wild spel der verbeelding is, of dieper zin heeft, en een schakel vormt in de ontwikkeling van ons leven, wie kan er ons zekerheid van geven?

Wij beperkte wezens, die we zijn, we zijn van gisteren en weten niets. Zó als we insluimeren ontglipt ons ons bewustzijn, en als we des morgens ontwaken komt het niet dan langzaam, eerst dof en dan helderder, in onzen geest terug. En al wat er in het verloop van den nacht met ons geschied is, om in de moede leden weer frische kracht uit te storten, om het matte hart weer te bezielen met levensmoed en de kracht van onzen geest op nieuw voor den arbeid te spannen; dat deed God de Heere en niet wij; dat deed Hij *zonder ons in ons*; en om het te kunnen doen ontam Hij ons aan onszelf en nam ons onder zijn ongeziene, maar toch zoo wettelijke en wonderbare bewaking.

O, Nacht aan nacht, zegt de psalmist, toont wetenschap. En nu hij zong het van den starrenhemel, maar kan het ook niet gezongen van wat God de Heere werkt in de stille der slaapkamers en onder de ruste onzer legersteden?

De dag is uw, o, Heere, maar ook in den nacht zijt Gij zoo groot!

Maar als dan nu die nacht ten einde liep en het werk des Heeren voor dien nacht is aan ons lichaam en aan onze ziele volheid, dan komt de morgen en met dien morgen het licht, en met dat licht gaat ons het oog weer open en het bewustzijn keert weer.

Dan ontwaken we, maar ook dat ontwaken is niet ons doen. Zoo God de Heere den band van den slaap niet ophiel, zouden we in den slaap ont slapen. Nog onlangs werd het ons in de mare herinnerd van een jongman, Chauffat genaamd, die soms zes weken achtereen door slaap bevangen was, en door geen geluid hoe hard en geen glans hoe schel ook, tot bewustzijn en wakkerheid was terug te roepen.

God doet den slaap op u vallen, gelijk Hij het in eene veel sterker mate bij Adam en Abraham deed met dien „diepen slaap.“ Maar diep of ondieper, Hij zendt den slaap en Hij alleen is machtig om dien weer van ons te nemen.

Vandaar dat het bij den profeet heet: „Hij wekt mij allen morgen, Hij wekt mij het oer dat ik hoor.“

En als het daar nu toe komt, hetzij de Heere hietoe het gekraai van den haan of wat ook als middel gebruikt, 't zij u zonder wekkend middel ontwaken doet, dan keert uw bewustzijn weder; en met het oog op dat terugkeren van uw bewustzijn in den morgenstond, deden we de vraag: „Tot wát leven, tot wát wereld ge dan terugkeert.“

Van Jezus' opstanding gaat een roepstem ten leven ook voor ons godvruchtig ontwaken in den morgenstond uit, en welgelukzalig is het kind van God, dat elken morgen bij het opwaken iets van den lichtglans van den Paaschmorgen over zijn ziel voelt gaan.

Maar toch, zooals het ontwaken van Jezus was, zoo kan het onze elken morgen niet zijn. Want hij de Heere ontwaakte alleen voor een hoogere wereld en deze wereld had op hem geen enkel recht meer. Nog op aarde was Hij toch reeds bovenaardsch. En toen Maria hem bij de voeten wilde grijpen, sprak de Heere tot haar: „Raak mij niet aan, want ik ben nog niet opgevaren.“

En zoo nu is het met ons niet.

Ons ontwaken is wel waarlijk nog voor deze wereld, en elken morgen ligt ons kruis weer voor onze legerstede, en ons wachtende tot we het weer opnemen, en de arbeid wenkt en de taak roept en de moeite en het verdriet des levens zendt ons zijn donkere slagschaduw reeds van verre.

Wie ontwaakt, ontwaakt niet om te droomen en droomend door het leven te sluipen, maar om met wakker hand en open oog en frischen moed den levensdag die over hem opging te doorworstelen.

En toch, ook al kan ons ontwaken in den morgenstond niet in den Paaschglans opgaan, ontbreken mag bij de kinderen Gods dat hooger licht toch nooit.

Want wel ontwaakt ge ook voor *deze* wereld, maar toch niet voor *deze* wereld alleen; en reeds uw ontwaken zelf zou een verzonnen van de liefde uws Gods zijn, zoo ge Hem, die u daarbij het oor wekte, niet gedacht.

Van den toon waarmee een lied werd ingezet hangt meest het gelukken of mislukken van heel den zang af; en zoo ook aan den eersten levensstond, die des morgens door uw ziele ruicht, hangt meest de uitkomst van heel uw dag.

En denk nu niet, dat zelf aangebrachte vroomheid u daartoe wijden zal. Och, wat het opgeplakt verguldsel op ons St.-Nicolaasgebak is, is al dit pogen om ons zelf te wijden.

Die u allen wijden kan is de Heere. Maar juist daarom is het dan ook zoo van nood, dat ge elken morgen bij het ontwaken indaalt in die diepe afhankelijkheid.

De moede is gemeenlijk meer tot afhankelijkheid geneigd dan de sterke. Vandaar het zielekundig zoo natuurlijk verschijnsel dat ge des avonds zooveel gemakkelijker klein voor uw God zult zijn, dan des morgens, als ge in besef van kracht en strikte ontwaakt.

Van de zon zingt de psalmist, dat zij als een held des morgens haar zwaai en spoor door heel den hemel neemt, en iets van dat hoogebesef van nu weer te kunnen doortintelt ook ons bij het ontwaken.

En dit nu wordt ons ten valstrik. En het is om dien valstrik te mijden, dat ons juist des morgens zoo van nood is, te midden onzer kracht, onzer kleinheid te gedenken, en als niets-vermogens hulpeloos maar vertrouwend op te zien tot Hem, die aller dingen machtig is.

En dan wekt Hij het oor.

Het oor dat de geluiden en stemmen der wereld om ons heen opvangt, en o, zoo ras vermoed wordt en pijnlijk wordt aangedaan door al die wanklanken. Maar ook het geestelijk oor, dat tweemaal macht ontving. Macht om de stemmen en tonen op te vangen die in de wereld van ons hart en van ons geweten ruischen; een enkel maal blijde, maar meest zoo vol zelfaanklacht en zoo bang. En dan macht ook, om te beluisteren de zalige melodien die ons uit Gods heerlijksten hemel tegenklinken en ons als doen inwoners in die an-

dere wereld, die er bij God is in het ongeschapen licht.

En dat is het nu, waar de uitslag van den levensdag zoo meest van afhangt.

Blijft voor die hoogere, betere, heilige wereld uw geestelijk oor toe, och, dan slaapt het van binnen voort, ook al wandelt ge schijnbaar wakker om op aarde, en zijt ge voor niets ontwaakt dan voor die voorbijgaande, loone, drukkende wereld om u heen.

En of ge dan al door een vriend in de ziel wordt geroepen, of neersit onder het Woord, of uw ziel in gezangen poogt op te heffen, het baat u alles niet, want ge komt uit uw dofsheid en loomheid van ziel niet uit. Al wat ge geestelijks doet, doet ge werktuiglijk.

Maar mag het u gebeuren, dat ge bij het ontwaken op uw legerstede *ook van binnen ontwaakt*; dat met het oor dat het hanengekraai opving, ook het oor openging, dat 's Heeren aanzijn met den wind des daags hoort komen, o, dan is uw opstaan ook tegelijk een opstaan voor die wereld van uw Vader die in de hemelen is.

Dan komen er ook van binnen werkzaamheden. Dan komt het ook van binnen tot reinigmaking. Dan ontplooft ge ook van binnen de vleugelen en zwerft uit om honig te puren uit de geestelijke bloemen van de gaarde uws Gods.

Want zie, de Heere wekt het oor niet maar eenmaal in den welvaangenamen tijd, als het „in uwen bloede lief“ u uit genade toekomt; maar Hij wekt elken morgen.

En dit is het zielegeheim van hooger vrede, zoo de Heere onze God weer telkens door onze ziel wordt ingewacht om ons uit den loomden slaap, waarin onze ziel verzonk, te redden.

KUYPER.

Amsterdam, 15 April.

Van meer dan ééne zijde is het gerucht verspreid, als zou de conclusie van het Openbaar Ministerie bij den Hoogen Raad gunstig voor de Classicaal, en niet name voor de heeren Roëll c. s. zijn.

De publicatie van deze conclusie, waartoe we eerlang in staat hopen te zijn, zal hiervan het tegendeel doen blijken.

Immers, zijn we wel ingelicht, dan strekken bedoelde conclusie, om te verklaren dat metterdaad de heeren Renier c. s. bewezen hebben hoofd voor hoofd de kwaliteit van Kerkvoogd te bezitten; dat dit ook geldt van de heeren Rutgers c. s., daar deze niet konden geacht worden uitgetreden te zijn vóór de optreding van hun opvolgers; en dat evenzoo de voorloopige schorsing hun kwaliteit niet kon aantasten.

Op alle punten, waar dit geheele geding over liep, stelde dus de Procureur-generaal niet de heeren Roëll c. s., maar juist de Kerkraadspartij in het gelijk.

En dat desmettenin geconcludeerd werd, om de interventie af te wijzen, is uitsluitend op grond, dat de pleiter, Mr. Vlieland Hein, zijn antwoord op de pretentiën der tegenpartij achterwege had gelaten, om die straks bij de interventie zelve te behandelen.

Puur alzo een quaestie van vorm, terwijl de quaestie van recht, die heel dit conflict beheerschte, juist in onzen geest werd toegelicht.

Niet genoeg kan de droeve klacht herhaald over het voorslaan achterblijven van zoo vele lieve vrienden, van wie ieder gewenscht en gehoopt had, dat ze in deze reformatie van onze kerken vooraan zouden gestaan hebben, en die nu terugbleven.

Niet alsnoodzakelijkverwijst alle geloovigen in elke kerkelijke beweging van dien aard saam moesten gaan.

Dit te beweren zou indruischen tegen de groote les, die de kerk van Christus met name in de dagen der Reformatie heeft geleerd.

Nu reeds eeuwen lang zijn er gansche geslachten van vrome, brave Christenen geweest, die toch onze Belijdenis niet volgden, niet uit ózen Catechismus hun kinderen leerden, en niet met óns zich geroepen gevoelden om in de gezalfde taal van de Dordsche vaders te protesteeren tegen het voortwoekerend Remonstrantisme.

De Luthersche-gezinden in Duitschland, Zweden, Noorwegen, Finland en Denemarken, en de onderscheidene groepen die in Engeland en Amerika andere paden kozen, deelen nu eenmaal onze overtuigingen niet.

En de Gereformeerden, wel verre van deze broederen daarom buiten het Koninkrijk des Heeren te sluiten, hebben inteegeel steeds met waardeering aan hen gedacht, met liefde over hen gesproken, en waar het pas gaf, hun Christelijke gemeenschap met hen betuigd.

Niet alsof ze een oogenblik twijfelden aan de meerdere zuiverheid van hun eigen Belijdenis, of ook maar dachten aan het prijsgeven hunner roeping om deze zuiverder Belijdenis met alle kracht voor te staan; maar omdat ze wien en bekenden, dat andere groepen van Christenen weer een andere roeping konden erlangen, en reeds Paulus hen in het waardeeren ook van nog minder heldere inzichten was voorgegaan.

Ketterij is voor hen steeds heel iets anders geweest dan ontstentenis van volledigheid en volkomen zuiverheid.

En in die lijn van gedachten leefden ze zelve rijk en gelukkig en hadden ze voor de broederen liefde in het hart.

Het zijn dan ook niet de Gereformeerden die de Lutherschen, maar wel de Lutherschen die de Gereformeerden vervolgd hebben, zelfs tot op het schavot.

Geen onzer verloochent dus ót zijn Belijdenis ót het standpunt onzer vaders, zoo hij ook thans afziet van den eisch, om de grens van zijn overtuiging te laten saamvallen met de grens die Gods kinderen en de kinderen der wereld van een scheidt.

O, Neen, het kan niet anders of veel begunadigde kinderen zullen ook op onze erve steeds bloeien en wegsterven, zonder

al de diepte en de heerlijkheid der Gereformeerde Belijdenis te hebben verstaan.

Daar ligt dus de grenslijn niet.

Maar wel ligt die grens in de Belijdenis. Wie één in Belijdenis zijn, die hooren ook uitwendig saam te wonen.

En daarom, en daarom meest, blijft het ons een oorzaak van smart, als we zoo menigeen, die toch ook bedoelt Gereformerd van Belijdenis te zijn, thans met de Synode tegen de broederen zien staan.

Och, ware er toch meer consequentie in het belijden!

Meer logische éénheid ook in de godvruchtige overtuiging!

Die te ver vooruitliepen, met wie achterbleven allen die thans den moed tot breken hadden, ja, allen die God voor hun Gereformeerde Belijdenis danken kunnen, brenge God de Heere die weer eens als in de dagen van Dordrecht, in teedere, in hartsterkende liefde saam.

Ongetwijfeld volkomen te geeder trouw en met gansch onberispelijke bedoeling hebben de „Christelijke Gereformeerden“ in 1868/9 gepoogd zich te voegen naar de bepaling der wet op de kerkgenootschappen, die ons als droeve nawee van de dusgenaamde Aprilbeweging gebleven is, en waartegen Groen van Prinsterer op zoo menig punt zoo ernstig heeft geprotesteerd.

In Art. 1. dier wet namelijk is sprake van kerkgenootschappen en wordt de eisch gesteld, dat „elke kerkgenootschap de bepalingen omtrent zijn inrichting en bestuur“ ter kennis van de Hooge Regeering zal brengen.

Die woorden waren de strik, waarin men ongemerkt vastraakte.

Immers, als men vraagt wat in 1853 door de Regeering en door de Kamers onder kerkgenootschappen verstaan werd, dan lijdt het geen twijfel, of hieronder werd uitsluitend verstaan het collegiale begrip, d. w. z. de kerkelijke saamhoorigheid van allen die over heel het land saam van een zelfde gezindheid waren.

Zoo bedoelde men met het Roomsche kerkgenootschap alle Roomsche-gezinden, onder Hervormd kerkgenootschap alle Hervormd-gezinden, onder Luthersche kerkgenootschap alle Luthersche-gezinden, en zelfs de Mennonieten, die nooit van een „kerk“ hadden willen weten, en de Joden, die het woord „kerk“ zelfs niet kenden, wierden om publiekrechtelijk in den haak te komen, als een „kerkgenootschap“ opgevat.

Op die wijs ontstond het denkbeeld, dat er over heel het land verspreid allerlei godsdienstige gezindheden bestaan, en dat al deze godsdienstige gezindheden, over heel het land, het recht moeten hebben, om één vaderlandsch kerkgenootschap te vormen, zonder dat de Regeering er zich mee heet in te laten, of ze veel of weinig op een reeds bestaande gezindheid gelijkjen.

Zulk een „gezindheid“ behoeft zich niet te organiseren, en kan, gelijk de Irvingianen en anderen, zich stil houden, maar wil ze door de Regeering uit eigen hoofde erkend zijn, welnu dan moet zulk een gezindheid over heel het land zich inrichten, dan moet ze een bestuur aanstellen, en hiervan mededeeling doen, en zoo ze dit maar doet, is ze voorts vrij. Ze is dan een eigen kerkgenootschap naast de andere kerkgenootschappen, en voorts kan ze gelooven of belijden wat ze wil.

Wel, dat spreekt vanzelf, kon een groep lieden voor godsdienstige doeleinden zich ook plaatselijk vereenigen, en een eigen kerkgenootschap oprichten dat alleen maar in die ééne plaats of in dat ééne dorpje werd gevonden, maar dit maakte op de bedoeling der Regeering geen uitzondering. Zij toch verstond dit dan zoo, dat er van deze soort lieden eigenlijk slechts aan die ééne plaats een georganiseerde gemeente bestond.

Van een Gereformerd kerkbegrip was destijds bij geen der Ministers blijkbaar enige kennis meer over. Men kende uitsluitend het collegiale begrip, en daarnaar schreef en sprak men.

Achtereenvolgens leenden dan ook alle kerken er zich toe, om als een soort „landsgeheel“ op collegialen voet op te treden, en alleen Rome, dat in zijn Pauselijke Hierarchie een geheel anderen achtergrond bezat, ontsprong den dans, door haar Bisschoppelijke Hierarchie als „inrichting en bestuur“ op te geven.

En zoo is het gebeurd, dat de Aprilbeweging, die ten doel had zich tegen de Bisschoppelijke Hierarchie te verzetten, geëindigd is, met haar juist te sterken, en alle Protestantse kerken te zetten in het harnas van het uit de revolutie geboren collegiale stelsel.

De Regeering van haar standpunt kon dan ook maar niet vatten, waarom de „Geschiedenen“ niet eenvoudig dien gebaand weg insloegen. Zij, zoo oordeelde de Regeering, waren ook een soort nieuw opgekomen gezindheid. Ook hun „gezindheid“ was verspreid over onderscheidene provincien.

Elieve, waarom maakte men ook hier niet één geheel van? Deze nieuwe gezindheid had zich ook slechts „in te richten“ (te organiseren) en „een bestuur“ te kiezen, en de Regeering was uit alle moeilijkheid.

En metterdaad dit had veel voor.

Immers ging men hier maar toe over, dan was men opeens uit de moeite. Men werd dan officieel erkend. Men kon dan optreden in rechten. Er werd dan één band om alle gemeenten gelegd. Men nam rang en positie naast de andere kerkgenootschappen. En de periode van vrijwaring en worsteling kon plaats maken voor een periode van bloei en opbouw.

Geheel dezelfde positie als waarvoor wij thans staan.

De Regeering begrijpt er niets van, waarom ook wij ons niet eenvoudig als een nieuwe gezindheid naast al de bestaande organiseren.

In de Regeeringskringen kan men het zich zelfs niet wel anders voorstellen, of het Synodaal Convent zal in juni stappen nemen, om tot zoodanige „inrichting en bestuur“ te geraken, en als in juli de notificatie hiervan maar aan de Regeering geschiedt, zal ze zich haasten om eer Augustus uit is, een rescript te zenden, en dan hebt ge een Hervormd kerkgenootschap, een Christelijk Gereformerd kerkgenootschap, en een „Doleerend kerkgenootschap“, en alle verwarring en moeite heeft uit.

Willen dan die beide laatste zich vroeg of laat vereenigen, ook wel, dan smelten die twee kerkgenootschappen in één en doet men opgave van de „inrichting en het bestuur“ van dit alsdan ontstaande genootschap en de Koning zal u beschermen zoo goed als elk ander.

Ja, dit alles schijnt aan de meeste publicisten zoo vanzelf en zoo natuurlijk, dat ze het zich heusch niet anders voorstellen kunnen, en niet dan aan pure koppigheid kunnen ze het toeschrijven, zoo de Doleerenden er voor passen om dien weg in te slaan.

En denk nu niet, dat ze u dat in kwaden zin toedichten. o, In het allerminst niet. Zoo ge u morgen den dag maar als een nieuw kerkgenootschap inricht, dan zal heel de wereld vrede met u hebben, alle strijd zal uit zijn, zelfs de Groot-hierarch der Synode zal oordeelen, dat ge nu eerst wijs werdt, en uw bitterste tegenstanders zullen van die ure af hun angel intrekken, want zoo ge u maar als een apart kerkgenootschap over heel het land constitueert, is uw optreden zijn prikkel kwijt.

Ge „sondert u dan niet af“, gelijk onze vaders het noemden en bedoelden, maar ge scheidt u dan af. Utdrukkingen die wel menigmaal verward worden, maar toch in zin en bedoelen gansch onderscheiden zijn.

Wat gescheiden wordt, hoort niet meer bijeen, maar wie zich afsondert neemt een afzonderlijke positie in de blijvende gemeenschap in.

Dagen en tijden van „afzondering“ dragen de pretentie en profetie in zich dat men weer saamkomt, terwijl omgekeerd wie de één den ander een scheidbrief zendt, den band doorsneet.

Het woord *separatie* misleide dus niet. o, Ongetwijfeld, alle reformatie begint met separatie. Zonder separatie is er geen actie. En in dien zin verwerpen we niet alleen het denkbeeld van separatie niet, maar houden we het evenals onze vaders met beide onze handen vast.

Edoch, separatie en separatie is twee. Separatie kan zijn een breken met ongehoof en zonde, om daardoor juist den band met heel het Lichaam van Christus te iniger te maken, of het kan zijn een afbreken van een stukje van het Lichaam van Christus en daarmee apart gaan staan.

En zoo natuurlijk we nu het eerste toejuichen, zoo even van harte is het tweede ons verfoelisch en gehaat.

Maar natuurlijk daar verstaat de Regeering niets van, en daarvan wordt niets ingezien door de publicisten.

Hun is het maar te doen, om u te kunnen indeelen, ieder in zijn loket. Gij zijt een Jood, en hoort dus bij het „Joodsche kerkgenootschap.“ Gij een „afgescheidene“ en hoort dus bij het „Christelijke Gereformeerde kerkgenootschap.“ En gij — gij zijt van de doleerende gezindheid, maar elieve, waarom richt ge u dan niet in als „Doleerend kerkgenootschap“; dan zijn wij en gij van alle verdere moeite en gehaspel at.

Zoo ziet ge, hoe de draden van den strik gespannen waren.

En is het dan zoo onnatuurlijk, dat onze geschiedene broederen, eer ze het merkten, met hun vleugels in dit webbe vasttraten!

Bedenk toch wel, dat er in 1869 nog bijna geen strijd over deze kerkrechtelijke begrippen gestreden was, en dat zij toen nog misten al die meerdere klaarheid die voor onze tijdgenooten thans ten gevolge van zoo heftige conflicten opging.

Maar hoe begrijpelijk, hoe verschoonlijk, hoe natuurlijk ook, het feit ligt er dan toch eenmaal toe, dat deze onze broederen door de bewoordingen der wet van 1853 misleid zijn.

Ze hebben er zich toe geleend, om in den zin der wet als een nieuwe gezindheid op te treden, niet plaatselijk, maar door heel het land. Ze zijn er toe overgegaan, om deze geheelheid van gelijkgezinden over heel het land „in te richten“ (te organiseren) en er een bestuur voor aan te wijzen. Ze hebben van deze „inrichting en dit bestuur“ aan de Regeering mededeeling gedaan. Ze hebben zelfs een soort orgaan geschapen, dat permanent met de Regeering handelen kon. En de Regeering heeft deze mededeeling zoo serieus collegiaal opgevat, dat ze zich zelfs nadere bepaling voorbehield omtrent de plaats van het Centrale Bestuur.

Wel, en dit zij tot hun eere gezegd, hebben ze dit collegiale stelsel pogen te ontduiken, door in hun statuut ook hun Belijdenis in te vlechten.

Maar natuurlijk, dit leerde de zaak niet. Franje hindert de Regeering niet, zoo het collegiale eenheidskleed u maar om de schouders hangt.

Intusschen hiermee was te kort gedaan aan het Presbyteriaal-Gereformeerde stelsel. Ge kunt in een collegiaal statuut wel schrijven, dat ge de Dordsche Kerkorde aanneemt.

Maar ge voelt zelf, dat baat u niet.

Of de wortel nog aan den boom is gelaten is de vraag niet. De vraag is of de boom met dien wortel nog geplant staat in den natuurlijke bodem.

Hoe van heeler harte we aan den heer Doc. Wielenga ook toegaven, dat er een zeer aanmerkelijk verschil bestaat tusschen wat „doleerende kerk“ genoemd werd in de 17e eeuw, en hetgeen thans onder dien naam doorgaat, toch meenden we van den geleerden onderzoeker te moeten verschillen in de opvatting van het *woesen* eener doleerende kerk zoo vroeger als nu.

En dan constateeren we aanstonds met dankbaarheid en waardeering, dat de heer Doc. Wielenga in het gebruik van het woord „kerk“ met de fout der gescheidene broederen brak. Zij toch zouden hebben moeten spreken van „doleerende gemeenten“, en moeten staande houden, dat „een doleerende kerk“ alleen een verzameling van „doleerende gemeenten“ over heel het land zou kunnen zijn.

Wielenga daarentegen spreekt onverholen van doleerende „kerken“, terwijl hij uitsluitend plaatselijke openbaringen van het Lichaam des Heeren op het oog heeft; iets wat hij hem te sterker uitkomt, daar hij zich de „doleerende kerk“ niet anders kan voorstellen, dan door kerkenoordening met niet-doleerende d. i. nog publieke kerken verbonden.

Dit stellen we zeer op prijs.

Want al is het voor den kenner onzer oude kerkenoordeningen en oudere schritturen over kerkrecht niet wel twijfelachtig, of het gebruik van „kerk“ voor de verzameling over heel het land van „de gemeenten“ is volstrekt onverdedigbaar, toch zijn velen, die jarenlang aan deze foutieve zeggwijze gewoon raakten, daaraan thans zoo gehecht, dat we in meer dan éénblad gansche betoogen lezen, om dit onverdedigbare schoon te praten.

„Doleerende kerken“ zijn dus ook volgens den heer Wielenga „plaatselijk.“

„Plaatselijk“ nu doleert een kerk zoodra en zoolang er in dezelfde plaats een andere kerk, zij het ook slechts nominaal door de Overheid erkend wordt.

Denk u de Overheid weg en weg al haar bemoeiing, zoodat er geen kerkgoed was en dus ook de rechter geen vonnis had te vellen, en alle doleeren van eenige kerk zou onmogelijk zijn.

Zoolang echter de Overheid traktementen betaalt, en recht spreekt over kerkegoed, en dus te beslissen heeft, welke kerk zij als de publiekelijk rechtshabende op de traktementen en goederen beschouwen moet, blijft de mogelijkheid bestaan, dat de kerk eenen plaats doleeren moet.

En deze mogelijkheid gaat dan in noodzakelijkheid over, als de kerk eenen plaats niet langer de publiek erkende kan blijven dan ten koste van haar geestelijke vrijheid. In zoodanig geval toch heeft de kerk eenen plaats te beslissen, wat voor haar meer weegt: de erkenning door haar Koning in de hemelen of de erkenning door den Koning op aarde.

En bij zulk een keus nu eischt Christenplicht dat elke kerk, van welke plaats ook, lever haar publieke rechten in de waagschaal stelde, dan dat ze ontrouw zou worden aan haar Heer.

Doet ze dit nu, en ontziet ze geen gevaar noch offer, om haar geestelijke vrijheid in Christus te behouden, dan raakt ze in conflict. Dan toch zal de Overheid haar niet langer als de kerk beschouwen, die ze pretendeert te zijn, en in de meeste gevallen zal ze het moeten aanzien dat een afvallige fractie in het genot van haar titel en in het genot van haar goed wordt gesteld.

In zulk een toestand nu doert de kerk van Christus aan eenige plaats; en ze doet dat, geheel afgezien van de vraag, of ze in verband met andere kerken stond, dan wel op zich zelve leefde, gelijk b.v. met de Ned.-rlandsche kerk in Londen, St.-Petersburg, Smyrna en elders het geval was.

In verband of zonder verband, elke kerk die korter of langer haar erkenning voor wat ze pretendeert te zijn in de waagschaal stelt, is doleerende.

En ze blijft dit, tenzij er één van deze twee gebeurde: of dat de Overheid haar eindelijk in het gelijk stelde, gelijk in 1618 gezien is, of wel dat zij haar pretentie opgeve en als een nieuw gestichte kerk plaats neme naast die, welke zij eertijds was en ook tijdens haar dolantie beweerde te zijn.

Er is dus geen twijfel aan, of ook de kerken die in 1834 en daarna zich losmaakten of optraden waren oorspronkelijk in staat van dolantie; maar zonder eenige uitzondering hebben al deze kerken haar „doleerend“ karakter prijsgegeven, toen ze onder reünitatie aan titel en bezitspretentie, zich saam door de Overheid als nieuw gesticht kerkgenootschap naast het oude lieten erkennen.

Of dit juist gehandeld was, bespreken we thans niet. Mogelijk zelfs dat er voor doleerende kerken noodzakelijkheid kan geboren worden om tot zoodanigen stap te komen. Hierover viel afzonderlijk te oordeelen. Maar vast staat, dat een kerk of een groep van kerken, die haar titelpretentie varen laat en onder een anderen titel door de Overheid erkend wordt, uit de dolantie uittreedt.

De uitdrukking: „een kerk onder het kruis“ heeft andere beduidenis.

Een kerk, die wel niet tot haar recht kan komen, maar toch overigens door de Overheid tamelijk wel vrij wordt gelaten, neemt positie in rechten tegenover haar mededingster, en heet dus met een rechts-tem „doleerende partij.“

Als de Overheid daarentegen een vijandige positie aanneemt en de kerk van Christus aan eenige plaats met geweld belleten wil tot een geestelijke vrije openbaring te komen, dan gaat zulk een kerk onder het kruis.

In de 16de eeuw was dit zoo; toen de zich reformeerende kerken aanstonds werden aangevochten en vervolgd tot den dood.

En onder ven tot en nu om drong en blieks ker

En ook Hoewel staat tuss en Willer gelijk in de geloov de geestel baring te noot blijv en onder ven onder

De dw dering de letten, hoewel nauwlijks dege met vigen in zin des v

Om na gezegd, d onder de onder het vervolgde, ophield, i pretentie wierden.

En preten als apart wone ker andere.

Thans i De ker de aderen hun geest Koning v

Want militairen ten doel

En wa de kerk, privaaf h

der Overl vervolgving

Wel is ning van en goed door teite van milit

Zelfs i Bunschote zou de : aan Dr. V

stel en I dit niet s kerheid, i minste, n

daar ter i de Gereh van Art.

Hetzi j raakte, g

hetzi j z rendrecht eenigeboe

dam en l met wein ondersche

vigen in ren te zi de kerk

gesticht v in idealeen ze heur levende l

op allen en besit, een deel

anderen g ken in st

En ze heur goet wordt, ót te zijn v

als nieuw Want o

pponent in dolan geheel o

toont ge eenvoudig aanstonds

ouden of de Overh

De Ve daarvan alle toner

af op de kiezing, e

formeerde Genadeve derde pla